

HISTORIE

door Richard van de Velde

Het herdenkingsmonument voor de Indiëvaarders in Culemborg.

CULEMBORG - Veel Culemborgers die fietsend, joggend of wandelend door de Achterweg de stilte opzoeken, zien ter hoogte van de begraafplaats een rozekleurig herdenkingsmonument dat in 1998 is opgericht voor de vijf in Nederlands-Indië omgekomen Culemborgse militairen. In de twee urnen aan de zijkanten van dit monument bevindt zich aarde van de betreffende erevelden uit Indonesië, waar deze jongens begraven liggen.

Het defilé van de Kersenplukkers op de Markt in Culemborg in oktober 1945.

Vijf omgekomen Culemborgse Indiëvaarders

Vanzelfsprekend is er een steeds kleiner aantal Culemborgers, die deze vijf gesneuvelde Culemborgse Indiëvaarders persoonlijk gekend hebben. WWII-amateur historicus Richard van de Velde, docent op Lek en Linge te Culemborg, vindt het niet mogen vergeten een essentieel onderdeel in de strijd voor vrede en gerechtigheid en hoopt dat onderstaande korte levensbeschrijvingen van deze slachtoffers een bijdrage hieraan kan leveren.

De op 24 januari 1926 geboren Culemborgse Thomas ('Joop') van Everdick was de zoon van de destijds bekende politieagent Gerard van Everdick en Maria Krijgsman. Het gezin woonde destijds op de Westersingel 26. Joop had een zus Nel en twee broers: Hennie en Casper. Hij maakte als oorlogsvrijwilliger deel uit van de zgn. Betuwe Compagnie ('de kersenplukkers'), evenals 58 andere Culemborgse mannen. Joop meldde zich op 15 september 1945 te Wezep, alwaar het bataljon 1-5 R.I. werd opgericht. Kort daarna volgde een korte opleiding in het Zuid-Engelse East Hampstead Park. Begin november 1945 vertrok hij aan boord van de Johan van Oldenbarnevelt richting Indië.

Eind december 1945 kwam Joop aan in het Tiger Lane Camp in de binnenlanden van Malakka, alwaar hij weer een pittige opleiding kreeg. Toen er even sprake was dat het bataljon in Soerabaya zou worden ingezet (de krokodillenstad), koos het bataljon de krokodil als embleem en noemde zichzelf de Boeaja's. De krokodil of boeaja is het symbool van stoutmoedigheid. In de Indische betekenis ook wel een deugniet die je goed in de gaten moet houden.

Begin april 1946 arriveerde Joop in Tandjong Priok op Java en werd meteen ingezet in Bandung en omgeving. Twee maanden later kreeg hij tyfus en belandde in het Julianaziekenhuis in Bandung, waar hij op 14 juni in het bijzijn van zijn vriend en stadgenoot Bert Brouwer overleed.

Kasper ('Karel') de Jong was

geboren op 22 januari 1913 in Culemborg. Hij woonde voordat hij zich aanmeldde als oorlogsvrijwilliger (OVW) aan de Veerweg. Hij maakte ook deel uit van de Boeaja's en was ingedeeld bij de zware mortieren. Op 31 juli 1946 werd hun legeringcomplex in Padalarang (15 km nw van Tsimahi) door de T.N.I. (Tentara Nasional Indonesia) aangevallen en zwaar beschoten door zware mortieren. Tijdens die gevechten waren zijn laatste woorden: 'Geef ze van katoen'. Hierna werd hij dodelijk getroffen in zijn hoofd door een vijandelijke scherpshutter. Na een felle strijd, met vele gewonden aan Nederlandse kant, werd de aanval afgeslagen, maar maakten de vrijheidsstrijders zich wel meester van het station. Door de inzet van twee pelotons van de tweede compagnie gelukte het de Boeaja's om de T.N.I. daaruit te verdrijven, met achterlating van 17 doden en twee gevangenen.

Oorlogsvrijwilliger en soldaat 1e klas Gerrit van Dijk was in Culemborg geboren op 8 november 1925. Hij woonde in de Zonnebloemstraat en maakte evenals bovengenoemde stadsgenoten deel uit van de zgn. Betuwe Compagnie ('de kersenplukkers'), welke later in Nederlands-Indië werd omgedoopt in Boeaja's. Gerrit overleed in Tjimahi, West-Java, op 26 augustus 1946 aan tyfus. Op het Erevelde te Pandu in Bandung staat echter als overlijdensdatum 27 augustus 1946 te lezen.

Alle drie Boeaja's liggen begraven op Nederlands erevelde Pandu in Bandung te Indonesië.

Brien Smits werd op 25 mei 1925 in Culemborg geboren en woonde op de Paralelweg-Oost. Hij maakte als dienstplichtige deel uit van de 12e veldgenie van de 1e Divisie

(de zgn. 7 december divisie). Deze compagnie had een ruime taak: bruggen bouwen, wegen aanleggen en puinruimen. Op 1 november 1947 kregen ze de opdracht om de weg Soemnedang-Subang (100 km oostelijk van Surabaya) vrij te maken van versperringen. Aangezien het Allerheiligen was kregen de Rooms-katholieken vrij en ging een uitgedunde groep van 23 genisten met één truck en zonder infanterie op pad. Na 5 km reden ze door een bamboeversperring en vuurde een Vickers-mitrailleur van Indonesische vrijheidsstrijders (de T.N.I.) op de open vrachtauto. De meesten stonden al naast de vrachtwagen, maar Brien nog niet. Hij kreeg de volle laag en stierf ogenblikkelijk. In het vuurgevecht dat volgde sneuvelden nog 5 Nederlanders en 6 T.N.I.'ers. Brien is later herbegraven op het Nederlands erevelde Menteng Pulo in Djakarta.

Steven ('Stef') Middelkoop, geboren in Culemborg op 12 december 1925. De familie Middelkoop woon-

de vroeger op Rijkstraatweg 55. De vader van Steven, Henk Middelkoop, werkte voor een deel van zijn tijd voor/in het fruitbedrijf van Cornelis van Asch.

Stef was een dienstplichtige soldaat. Hij was ingedeeld bij de Grenadiers van de 1e Brigade, ook wel de zgn. 7 december divisie genoemd. Hij was daar motorordonans. Eind februari 1949 ging hij met nog zeven anderen op patrouille in de kampongs nabij Sukabumi, West-Java. In dit gebied was het erg onrustig doordat Indonesische vrijheidsstrijders regelmatig overvallen pleegden op politieposten en ondernemingen. Deze patrouille liep in een hinderlaag. De overmacht was op een gegeven moment zo groot dat ze door hun munitie raakten. Wat er daarna precies is gebeurd, laat zich raden. De acht lichamen werden pas na 14 dagen ernstig verminkt teruggevonden.

Stef is later herbegraven op het Nederlands erevelde Menteng Pulo in Djakarta.

Meer dan 95.000 dienstplichtigen en oorlogsvrijwilligers hebben tussen 1945 en 1949 gediend in Nederlands-Indië. Maar liefst 5000 van hen zijn daarbij omgekomen, waarvan ongeveer de helft door gevechtshandelingen en de overige ten gevolge van ziekten en ongevallen.

Aan Indonesische zijde vielen naar schatting 150.000 man als gevolg van Nederlands militair optreden en geweld uitgeoefend door de Indonesische nationalisten. Aantallen om bij stil te staan.

De laatste jaren groeit er steeds meer respect voor die dienstplichtige of vrijwilliger die in het voormalig Nederlands-Indië soms tot drie jaar heeft gevochten. Bijna 20.000 oud Indië-militairen, familieleden en nabestaanden komen jaarlijks naar Roermond voor de grote herdenking op 7 september om bij het Nationaal Indië-monument 1945-1962 hun dierbaren die gesneuveld zijn te herdenken en hun eer te bewijzen. Ook de vijf omgekomen Culemborgse Indiëvaarders worden dan niet vergeten.

'IK HEB GEEN SPIJT VAN MIJN TIJD IN INDIË'

De 85-jarige Culemborgse Boeaja Bert Brouwer, tegenwoordig met zijn vrouw woonachtig in De Driestad, kan de dag nog herinneren dat hij zich als oorlogsvrijwilliger aan-

meldde. „Ik was met mijn 19 jaar, net als veel van mijn leeftijdgenoten erg avontuurlijk ingesteld en voor de duvel niet bang. Ik zag bij het wervingsbureau in de Gollberdingerstraat posters hangen met een oproep om naar Indië te gaan. Ik was met enkele vrienden, zoals Henk Hoeve, Bart van der Straten en Joop van Everdick, meteen enthousiast. Mijn vader weigerde in eerste instantie om een handtekening te zetten, maar ging toch overstag toen hij zag dat het mij echt menens was.“ Een maand later zat hij met zijn Culemborgse vrienden in 'burgerkloffie' in Amersfoort, om vervolgens het echte militaire pak in Wezep aan te trekken. „Toen we eenmaal in Malakka waren aangekomen, mochten we aan de

troepen wennen. Je voelde de spanning stijgen toen we na een zware opleiding eindelijk werden ingezet en overgebracht werden naar Java. Binnen enkele weken sloeg echter de gevreesde tyfus toe en stierf mijn oud-klasgenoot en vriend Joop van Everdick in mijn bijzijn. Dat beeld laat je nooit meer los... Enkele dagen later was ik ook besmet, maar overleefde het, omdat ik lichamelijk sterker was of gewoon geluk heb gehad. Van alle politieke spelletjes die de regering in die tijd speelde, had je als gewoon soldaat geen idee. Toen ik na bijna drie naar huis terugkeerde, hoorde ik pas daarvan. Ik kreeg geregeld kritische vragen van allerlei landgenoten over mijn aanwezigheid in Indië. Dat deed toch wel pijn. Toch heb ik geen spijt gehad van mijn periode daar. Ik heb er enorm veel levenservaring opgedaan. Als ik echter nog een keer voor de keus zou komen te staan, zou ik echter wel naar mijn vader luisteren.“

